

Maksymilian Judycki

Fundacja Polonia Semper Fidelis

Psy na cokołach, czyli słów kilka o pomnikach psów w Polsce i na świecie

Słowa kluczowe

psy, pomniki animalistyczne, legendy, przyjaciele, wojsko, policja, siły specjalne, ratownictwo górskie, II wojna światowa

Streszczenie

Artykuł napisany został, za zgodą autorów, na podstawie przygotowywanej do druku publikacji albumowej *Pamięć wykuta dłutem. Pomniki animalistyczne w Polsce i na świecie*, opracowanej przez Zbigniewa Judyckiego i Stanisława Małeckiego, ukazującej 500 pomników zwierząt, a wśród nich kilkanaście pomników psów. Celem artykułu jest zaprezentowanie czytelnikowi wybranych pomników psów i przypomnienie udziału tych zwierząt w ludzkiej historii.

Od zarania dziejów psy zawsze wiernie służyły ludziom, stając się niejednokrotnie ich najlepszymi towarzyszami życia, więc nie można się dziwić, iż wierność i oddanie czworonogów znajdowały często odzwierciedlenie w pomnikach. Na świecie istnieje wiele pomników sławnych psów, w większości o nich nie wiemy. Część z nich została wzniesiona przez lokalne społeczności, część przez bogatych fundatorów, a jeszcze inne przez właścicieli, którzy nie mogli poradzić sobie ze stratą ukochanego czworonoga. Korzystając z albumu *Pamięć wykuta dłutem. Pomniki animalistyczne w Polsce i na świecie*, przypomnijmy niektóre historie tych pomników, czasem proste, zwykłe, a czasem niezmiernie wzruszające i wprost niewiarygodne.

POLSKA

Bezimienny bohater (Gdańsk)

Jak głosi legenda, w miejscu gdzie obecnie stoi gdańska kamienica (ul. Okopowa 17), był kiedyś budynek starej, nieużywanej wartowni skarbowej. U schyłku XIX wieku mieszkał w niej artysta z przygarniętym psem. W 1885 roku gwałtowna burza zniszczyła wartownię, a artysta znalazł się pod gruzami. Dzielny pies rozkopał gruzowisko i uratował życie swojego pana. Sam padł z wycieczenia. Na pamiątkę tamtych wydarzeń, na fasadzie postawionej niedługo potem kamienicy jej budowniczowie umieścili figurę dzielnego czworonoga.

Dżok (Kraków)

Na Bulwarze Czerwieńskim w Krakowie znajduje się niewielki pomnik autorstwa Bronisława Chromego, przedstawiający psa wewnątrz rozłożonych ludzkich dłoni, wyciągającego lewą łapę w kierunku widza. Odślonięty został 26 maja 2001 roku. Umieszczony na nim napis w języku polskim i angielskim informuje: „Pies Dżok. Najwierniejszy z wiernych, symbol psiej wierności. Przez rok (1990–1991) oczekiwał na rondzie Grunwaldzkim na swojego pana, który w tym miejscu zmarł”.

Ferdynand Wspaniały (Łódź)

Bohater książki dla dzieci, autorstwa Ludwika Jerzego Kerna, pies o imieniu Ferdynand, który marzył, by zostać człowiekiem, został upamiętniony rzeźbą zlokalizowaną przy al. Józefa Piłsudskiego 15 w Łodzi. Półtorametrowe dzieło o wadze 64 kilogramów, dłuta Magdaleny Walczak i Marcina Mielczarka, przedstawia stojącego w pozycji człowieczej psa, opierającego się na parasolu, odzianego w garnitur, buty i melonik.

Filuś (Toruń)

W 2005 roku, na skrzyżowaniu ulicy Chełmińskiej i Rynku Staromiejskiego w Toruniu postawiono pomnik psa Filusia z okazji 86. urodzin Zbigniewa Lengrena, karykaturzysty, satyryka i rysownika, który w tygodniku „Przekrój” publikował serię rysunkową z profesorem Filutkiem i psem Filusiem. Pomnik kundelka Filusia to wykonana z brązu figurka psa trzymającego w pysku słynny melonik prof. Filutka, pilnującego jego parasola opartego o uliczną latarnię. Przesądni twierdzą, że pociągnięcie za ucho Filusia ma przynieść szczęście, dotknięcie ogona zwiastować wielką miłość, a dotknięcie melonika powodzenie na egzaminach.

Kawelin (Białystok)

Betonowa rzeźba psa Kawelina w białostockim parku Planty, dłuta Małgorzaty Niedzielko, to wierna replika przedwojennej rzeźby, która stała przy ogrodzeniu pałacu Branickich. Stworzyli ją w 1936 roku białostoccy artyści, Piotr Sawicki i Józef Sławicki. W roku 1944 rzeźba zaginęła. Obecna, odsłonięta 24 czerwca 2006 roku, jest darem Podlaskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych i spółki Contractus z Białegostoku. Co do pochodzenia imienia psa istnieją dwie wersje. Pierwsza głosi, że został on ochrzczony od nazwiska (Kawielin) stróża przedwojennego białostockiego Hotelu Ritz. Druga zakłada pochodzenia imienia psa od nazwiska carskiego pułkownika Mikołaja Kawelina, osiadłego na Białostocczyźnie, którego rzeźba miała przypominać.

Pamięci przyjaciół (Poznań)

Z inicjatywy Aliny Kasprovicz, byłej działaczki Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami, w poznańskiej dzielnicy Jeżyce, na podwórzu kamienicy przy ulicy Dąbrowskiego 25 odsłonięto w 2001 pomnik psa, ku pamięci wszystkich psów, które kiedykolwiek mieszkały w tej kamienicy

od jej zbudowania w 1900 roku. Pomnik Pamięci przyjaciół przedstawia kamiennego kundelka odpoczywającego w pozycji leżącej na postumencie, na którym umieszczono tablicę z wyrytymi imionami wszystkich czworonogów żyjących w tej kamienicy na przestrzeni ostatnich 100 lat.

Pieski na Psim Polu (Wrocław)

Od 2013 roku na rynku Psiego Pola (Wrocław) stoją wykonane w brązie rzeźby trzech psów, autorstwa Ryszarda Zaryckiego.

Reksio (Bielsko-Biała, Radomsko)

Bohater telewizyjnego serialu animowanego, pies o imieniu Reksio, został uhonorowany pomnikiem-fontanną na placu pomiędzy ulicami 11 Listopada i Stojałowskiego w Bielsku-Białej. 90-centymetrowa postać odlana z brązu przedstawia Reksia stojącego na tylnych łapach, jedną z przednich trzyma przy pysku, drugą wskazuje na fantazyjną fontannę. Autorem pomnika, odsłoniętego w 2009 roku, jest Jerzy Mikler. Drugi pomnik Reksia, dłuta Katarzyny Czapak, stanął na terenie Galerii Radomskiej w Radomsku, z inicjatywy fundacji Foto Pozytyw.

Szczęśliwy pies (Warszawa)

Z inicjatywy redaktor naczelnej magazynu „Cztery Łapy” Doroty Szulc-Wojtasik, odsłonięto 2 października 2004 roku na Polu Mokotowskim w Warszawie, odlany z brązu pomnik psa dłuta Bogny Czechow-

skiej-Orlińskiej. Do rzeźby pozował golden retriever o imieniu Lokat, pies-terapeuta z Fundacji Przyjaciół, pomagającej niepełnosprawnym dzieciom.

Śpiący As (Warszawa)

Rzeźba z piaskowca w warszawskich Łazienkach Królewskich w okolicach Starej Oranżerii, przedstawiająca śpiącego wyżła Asa. Jest to replika elementu pomnika nagrobnego pisarza Adolfa Dygasińskiego (Stare Powązki) autorstwa Czesława Makowskiego, z 1903 roku, z tą jednak różnicą, iż na grobie pisarza spoczywa wyżlica Norma. Dlaczego podczas procesu kopiowania pies zmienił płęć, jest to do dzisiaj nierozwiązana zagadka.

Werniks (Kazimierz Dolny)

Bezpańskiego psa wałęsającego się przez wiele lat po Kazimierzu nad Wisłą upamiętnił naturalnej wielkości posągiem z brązu Bogdan Markowski. Imię Werniks nadał mu malarz Zbigniew Szczepanek, który przygarnął czworonoga i razem z nim przeniósł się do Gdyni. Pomnik odsłonięto w 2000 roku, tuż przy kazimierzowskim rynku od strony kościoła farnego.

ŚWIAT

Animals in War Memorial (Londyn, Anglia)

Odsłonięty 24 listopada 2004 w londyńskim Hyde Parku przez księżniczkę Annę Montbatten-Windsor pomnik, upamiętniający zwierzęta służące i poległe pod brytyjskim dowództwem. Wyraża szczególne uznanie dla 60 zwierząt odznaczonych medalem Dickin, w tym 54 biorących udział w II wojnie światowej (32 gołębie, 18 psów, 3 konie i kot). Na pomnik składa się zakrzywiona kamienna ściana, symboliczna arena walki, zdobiona wizerunkami walczących zwierząt, wraz z dwoma mocno obciążonymi mułami wchodzącymi po schodach pomnika. Po drugiej stronie, za szczeliną w ścianie, znajdują się figury konia i psa. Na monumencie napis o treści: „Ten pomnik poświęcony jest wszystkim zwierzętom, które służyły i zginęły wraz z brytyjskimi i sprzymierzonymi siłami w wojnach i kampaniach na przestrzeni wieków. Nie miały wyboru”. Autorem ściany pamięci i towarzyszących jej rzeźb w brązie jest David Backhouse.

Angielski wyżeł (Union Springs, Alabama, USA)

Naturalnej wielkości posąg z brązu angielskiego wyżeła, ustawiony na szczycie wysokiej granitowej kolumny, znajduje się na skrzyżowaniu Prairie Street i Hardaway Avenue w Union Springs. Pomnik, autorstwa Roberta Wehle'a, odsłonięty 21 lutego 1996 roku, jest hołdem dla psów myśliwskich hrabstwa Bullock County oraz członków Field Trial Hall of Fame w Grand Junction.

Balto (Nowy Jork, USA)

W styczniu 1925 roku w Nome na Alasce stwierdzono u 12 dzieci błonicę (wirus mogący uszkodzić serce, nerki, nadnercza, wątrobę i ośrodkowy układ nerwowy). Wkrótce nastąpiły nowe zachorowania i miastu groziła epidemia. Jedynym ratunkiem dla chorych była antytoksyna znajdująca się w szpitalu, w odległym o 1 600 km Anchorage. Pociąg mógł dostarczyć lek jedynie do Nenana, odległego od Nome o ok. tysiąc kilometrów. Warunki atmosferyczne (silny wiatr i 40-stopniowy mróz) wykluczyły podróż drogą wodną i powietrzną. Jedynym rozwiązaniem był psi zaprzęg. Właściciel zaprzęgu, Gunnar Kaasen zdecydował się przywieźć lekarstwo. Po kilkugodzinnej jeździe dotknęła go ślepotą śnieżna. Od tego momentu lider zaprzęgu, pies Balto, sam prowadził sanie. Bez błędnie odnalazł drogę w zawiei i bezpiecznie dotarł do Nome, ratując tym samym życie dzieci. Na cześć dzielnego psa 17 grudnia 1925 roku odsłonięto w Central Parku na Manhattanie w Nowym Jorku statuetkę psa Balto (husky syberyjski). Pod posągiem znajduje się tablica z napisem: „Dedykowane nieposkromionemu duchowi psich zaprzęgów niosącemu antytoksynę i pomoc z Nenana przez 600 mil zdradzieckich wód, arktycznych zamieci do nawiedzzonego Nome w zimie 1925 roku – Wytrwałości, Wierności, Inteligencji”. Autorem rzeźby był Frederick Roth.

Bamse (Montrose, Szkocja)

Pies rasy bernardyn urodził się w 1937 roku w Oslo i został pupilem rodziny Hafto. Erling Hafto był kapitanem Norweskiej Królewskiej Marynarki Wojennej i służył na trałowcu Thorodd. Pies stał się maskotką marynarki norweskiej w II wojnie światowej. Po zajęciu Norwegii przez hitlerowców przebywał z marynarzami norweskimi w szkockim mieście Montrose. Był znany z tego, że gdy załoga Thorodd rozpoczynała ostrzał artyleryjski, siadał tuż przy dziale, na dziobie okrętu i z kamiennym spokojem trwał tam aż do zakończenia strzelania. Bamse uratował życie jednemu z marynarzy, gdy ten przez nieuwagę (i ilość alkoholu we krwi) wypadł za burtę okrętu, czego załoga nie zauważyła. Pies bez namysłu wyskoczył za burtę (3 metry wysokości) i odholował nieprzytomnego marynarza do brzegu. Innym wyczynem Bamse było uratowanie życia Johana Nilsena, który został zaatakowany nożem przez jakiegoś napastnika w ciemnej uliczce portowej. Pies natychmiast wpadł na atakującego, obezwładnił go i wypchnął do kanału portowego. W dniu 17 października 2006 roku odsłonięto jego naturalnej wielkości pomnik, odlany z brązu, na Wharf Street w Montrose. Autorem pomnika jest Alan Herriot. Podobny pomnik stoi w norweskim mieście Honningsvåg.

Barry (Paryż, Francja)

Pies rasy bernardyn służył w schronisku na Przełęczy Świętego Bernarda, a pod koniec życia trafił do Berna. Uratował 40 osób zasypanych przez lawiny. W 1923 roku, za pomocą technik dermoplastycznych, zastąpiono wypchanego Barry'ego gipsowym odlewem, wiernie oddającym jego kształt. Do dziś zajmuje honorowe miejsce w hallu Muzeum Narodowego w Bernie, jako pierwszy eksponat. Natomiast na cmentarzu psów między Asnières a Clichy pod Paryżem postawiono mu w 1899 roku pomnik, który przedstawia ogromnego psa i ufne dziecko, które się do niego przytula. Na nagrobku widnieje napis:

Barry z Wielkiej Przełęczy Świętego Bernarda
Uratował czterdziestu ludziom życie
Zabił go czterdziesty pierwszy

Napis na nagrobku to sugestia nieprawdziwej legendy, która mówi, że Barry został wysłany na poszukiwania szwajcarskiego żołnierza, który zaginął w górach. Pies miał szukać żołnierza po zapachu przez wiele godzin, aż wreszcie zatrzymał się przed dużej bryle lodu. Kiedy wyczuł obecność człowieka, zaczął przekopywać hałdy śniegu – zgodnie z tym

jak był szkolony – aż wreszcie dotarł do żołnierza, który obudził się i wzięwszy Barry’ego za wilka, śmiertelnie dźgnął go bagnetem.

Bobby (Edynburg, Szkocja)

Pies rasy skye terier przez 14 lat czuwał przy grobie swojego właściciela (policjanta Johna Graya) na cmentarzu w Edynburgu. Opiekun cmentarza, James Brown, początkowo bezskutecznie próbował pozbyć się psa, ale później zaakceptował jego obecność, karmił go, a nawet zapewnił mu schronienie przy grobie Graya. Wzruszona wiernością psa baronowa Angelia Georgina Burdett-Coutts w 1871 roku opłaciła granitową fontannę z posągiem Bobby’ego, wykonanym przez Williama Brody’ego. Oryginalna statua trafiła do zbiorów Muzeum Edynburga, a na rogu Edinburgh’s Candlemaker Row i George IV Bridge znajduje się (nieczynna) fontanna z kopią posągu.

Brazowy pies z Battersea (Londyn, Anglia)

Ustawiona w 1903 roku na wysokiej kolumnie w londyńskiej dzielnicy Battersea rzeźba brązowego psa stała się przedmiotem kampanii przeciwko wiwisekcji. Protesty kierowane przez Narodowe Towarzystwo Przeciwdziałania Wiwisekcji w stosunku do profesora Wiliama Bayliss i University College Londyn dotyczyły tortur i nieprawidłowego wykorzystywania zwierząt w doświadczeniach medycznych. W 1910 kontrowersyjny pomnik został usunięty i dopiero w 1985 w londyńskim Battersea Park zainstalowano pomnik zastępczy. Autorem rzeźby z 1905 roku był Joseph Whitehead, a rzeźby z 1985 Nicola Hicks.

Buldog (Indianapolis, Indiana, USA)

Przed budynkiem Atherton Union na kampusie Butler University w Indianapolis, na kwadratowym metrowym cokole umieszczona jest kamienna rzeźba psa rasy buldog. Jest on maskotką studencką, a szczególnie uniwersyteckiej drużyny sportowej.

Buldog francuski (Chattanooga, Tennessee, USA)

Naturalnej wielkości posąg buldoga francuskiego zdobi plac przed schroniskiem dla psów w Chattanooga (skrzyżowanie West 20th Street i South Market Street), prowadzonym przez Liz Fortanier. Figura przyciąga uwagę zarówno miłośników psów, jak i zaciekawionych przechodniów.

Chart z Rutland (Rutland, Vermont, USA)

Nazywana rzeźbą smyczy, przedstawia charta angielskiego przywiązanego niewidzialną smyczą do miejskiego parkometru. Autorem dzieła jest Patrick Villiers Farrow. Jest ono prezentem dla mieszkańców miasta Rutland w stanie Vermont.

Columbo z psem (Budapeszt, Węgry)

W 2014 roku w Budapeszcie, na ulicy Miksa Falka (V dzielnica) odsłonięto naturalnej wielkości statuę z brązu Petera Falka (porucznik Columbo z amerykańskiego serialu telewizyjnego) oraz jego psa rasy basset.

Czerwony pies (Northport, Alabama, USA)

Metalowa rzeźba psa w czerwonym kolorze, wykonana w 1983 roku przez Larry'ego Godwina, a następnie odkupiona w 1995 przez Georgine Clark, została umieszczona na szczycie budynku Stephens Studio and Gallery na Main Avenue w Northport. Dzieło przedstawia stojącego na „czujce” psa rasy seter szkocki gordon.

Dalmatyńczyk i taxi (Nowy Jork, USA)

Dalmatyńczyk, balansujący na nosie nowojorską taksówką, to gigantyczna rzeźba o długości 38 stóp (wysokość trzypiętrowego budynku), zlokalizowana przy 34 ulicy, naprzeciwko Szpitala Dziecięcego Hassenfield w Nowym Jorku. Taksówka to prawdziwa Toyota Prius bez silnika z napisem na tablicy rejestracyjnej „Spot”. Autorem dzieła jest amerykański artysta polskiego pochodzenia Donald Lipski.

Dog (Savannah, USA; Indiana, Brazylia)

Ogromna rzeźba doga niemieckiego (arlekina) ze sztucznego włókna, zbudowana w 1953 roku, stała przez wiele lat przy Bay Street w Savannah przed budynkami firmy Great Dane Trailers, a następnie została przeniesiona do filii firmy w Indiana w Brazylii.

Dog z Chattanooga (Chattanooga, Tennessee, USA)

Przy południowym wejściu na most Walnut Street w centrum Chattanooga znajduje się jedna z najbardziej ulubionych rzeźb mieszkańców tego miasta, przedstawiająca siedzącego doga niemieckiego z wyciągniętą do góry prawą łapą. Autorką pomnika jest Louise Peterson z Guffey.

Fido (Borgo San Lorenzo, Włochy)

Włoch Soriani znalazł rannego psa w rowie i postanowił go adoptować, nadając mu imię Fido. Po wyleczeniu pies był wiernym towarzyszem życia, więc każdego ranka odprowadzał go do domu na centralny plac Luco del Mugello, skąd Soriani popłynął promem do Borgo San Lorenzo. Fido szedł do domu, a potem wracał, by co wieczór czekać na przystanku. 30 grudnia 1943 Soriani zginął podczas bombardowania. Przez następne czternaście lat Fido codziennie, ponad 5 tys. razy, chodził na przystanek autobusowy, aby czekać na swojego właściciela. Za wzorową wierność w listopadzie 1957 roku został uhonorowany pomnikiem, który stanął na Piazza Dante w Borgo San Lorenzo. Autorem rzeźby wykonanej z majoliki, a następnie zastąpionej brązem, był Salvatore Cipolla.

George (Manaia, Nowa Zelandia)

W kwietniu 2007 roku pięcioro dzieci w Manaia szło do domu, gdy zostały zaatakowane przez dwa pitbulle. Uratował je mały pies rasy terrier o imieniu George, który w walce z pitbullami poniósł śmierć. Dzielnego czworonoga uhonorowano w Manaia (Kauae Street) pomnikiem, który przedstawia szczekającego psa naturalnej wielkości, stojącego na dużym kamieniu. Za jego poświęcenie Królewskie Nowozelandzkie Towarzystwo ds. Zapobiegania Okrucieństwu wobec Zwierząt przyznało mu medal za odwagę.

Hachikō (Tokio, Japonia)

Pies rasy akita o imieniu Hachikō codziennie odprowadzał swojego pana, profesora Hidesaburō Ueno, gdy ten wychodził do pracy i czekał na niego wieczorami na tokijskiej stacji w dzielnicy Shiboya. W maju 1925 Ueno zmarł nagle w miejscu pracy. Hachikō nadal codziennie czekał na niego na stacji, pojawiając się tam przed przyjazdem wieczornego pociągu przez następne 10 lat. Za swoją niezwykłą wierność został uhonorowany pomnikami. Pierwszy, postawiony w 1934 roku przed stacją Shiboya, przedstawia brązową figurę siedzącego psa. Podczas II wojny światowej pomnik został przetopiony w ramach gospodarki wojennej. Ponownie odsłonięty został w sierpniu 1948 roku. Drugi pomnik, ufundowany przez Wydział Rolniczy Uniwersytetu Tokijskiego, z okazji 90. rocznicy śmierci prof. Ueno, został odsłonięty w 2015 przy głównym wejściu w pobliżu Todai-Mae. Rzeźba w brązie przedstawia profesora witanego przez swojego psa.

Interwencja (Birmingham, Alabama, USA)

Instalacja artystyczna autorstwa RONALDA S. McDOWELLA, upamiętnia starcia policji z czarnoskórymi demonstrantami w 1963 roku. Rzeźba naturalnej wielkości, zlokalizowana w Kelly Ingram Park w Birmingham, przedstawia, na wysokim cokole, policjanta z psem atakującym czarnego demonstranta.

Jack (Swansea, Walia)

1 października 1938 roku burmistrz Swansea, na promenadzie obok stadionu rugby, odsłonił pomnik psa o imieniu Jack. Pomnik, w formie tablicy pamiątkowej i rzeźby głowy psa, wykonał Cecil Jones. Pies rasy retriever był ratownikiem wodnym i uratował 27 tonących osób. W 1936 roku otrzymał prestiżową nagrodę „Najodważniejszego Psa Roku” przyznaną mu przez gazetę „Star” w Londynie. Otrzymał srebrny puchar od burmistrza Londynu i nadal jest jedynym psem, któremu przyznano dwa brązowe medale od National Canine Defense League. Właścicielem Jacka był Wiliam Thomas z North Dock / River Tawe w Swansea.

Jock (Barberton, RPA)

Właścicielem psa rasy staffordshire bulterier o imieniu Jock był pisarz południowoafrykański James Percy FitzPatrick. Napisał o nim książkę *Jock of the Bushveld* wydaną w 1907 roku, opisując w niej przygody, jakie przeżył ze swoim czworonogiem. Jock doczekał się również pomnika. Rzeźba, przedstawiająca psa naturalnej wielkości, dłuta znanego południowoafrykańskiego artysty, stanęła na farmie w Lowveld, a następnie w 1984 została przeniesiona przed ratusz w Barberton.

Just Nuisance (Simon's Town, RPA)

Na Jubilee Square w Simon's Town koło Kapsztadu stoi pomnik doga niemieckiego o imieniu Just Nuisance. Był jedynym psem, który został oficjalnie zaciągnięty do brytyjskiej Królewskiej Marynarki Wojennej i w latach 1939–1944 służył w HMS Afrikander, przybrzeżnym zakładzie Royal Navy w Simon's Town. Zmarł w 1944 roku w wieku siedmiu lat i został pochowany z pełnymi honorami wojskowymi. W Muzeum Miejskim Simon's Town jest wystawa poświęcona jego historii, a od 2000 roku odbywa się coroczna parada dogów niemieckich, podczas której wybiera się jego sobowtóra.

Kundelek Pis (Bruksela, Belgia)

Do znanych brukselskich rzeźb, przedstawiających sikające postacie (Manneken Pis i Jeanneke Pis), dołączył sikający pies (Zinneke Pis). Figura naturalnej wielkości, stworzona w 1999 roku przez Toma Frantzena, przedstawia psa nierasowego, sikającego na chodniku z uniesioną przy słupku tylną łapą. Zgodnie z zamysłem twórcy pies, nienależący do konkretnej rasy, symbolizuje wielokulturowość miasta. Brązowa figurka usytuowana jest na rogu Rue des Chartreux i Rue du Vieux-Marche.

Kurt (Guam, USA)

Podczas II wojny światowej w Korpusie Piechoty Morskiej Stanów Zjednoczonych służyło wiele psów, głównie rasy doberman. Jednym z nich był pies o imieniu Kurt, który 23 lipca 1944 roku wylądował razem z marines na wyspie Guam. W przełomowym momencie, kiedy

Amerykanie starali się zdobyć przyczółek na wyspie, Kurt wskazał zbliżających się japońskich żołnierzy, tym samym ratując od zasadzki marines. Japończycy zastrzelili jego przewodnika i rzucili kilkoma ręcznymi granatami, które zraniły śmiertelnie Kurta. Był pierwszym psem pochowanym na cmentarzu, który stał się cmentarzem psów wojennych na Guam. Naturalnej wielkości posąg z brązu, przedstawiający Kurta, za który zapłacił United Doberman Club, zdobi pomnik wzniesiony w celu upamiętnienia psów wojennych pochowanych na cmentarzu w Guam. Na cokole wypisano imiona wszystkich czworonogów, które zginęły podczas walk na Pacyfiku. Autorką pomnika jest Susan Bahary Wilner.

Leonberger (Leonberg, Niemcy)

U zbiegu ulic Lindenbergerstrasse i Römerstrasse w Leonbergu znajduje się pomnik z brązu naturalnej wielkości psa rasy leonberger.

Łajka (Moskwa, Rosja)

3 listopada 1957 roku suka Łajka została wysłana przez ZSRR w przestrzeń kosmiczną (Sputnik 2), w celu przeprowadzenia na niej eksperymentów biomedycznych przed planowaną kosmiczną podróżą pierwszego człowieka. Była pierwszym żywym stworzeniem umieszczonym na orbicie okołoziemskiej. W założeniach eksperymentu nie przewidywano sprowadzenia psa z powrotem na Ziemię. Łajka poniosła śmierć w czasie lotu. W kwietniu 2008 została uhonorowana dwumetrowym pomnikiem, przedstawiającym raketę kosmiczną przechodzącą w ludzką dłoń, na której stoi Łajka. Pomnik znajduje się nieopodal Państwowego Instytutu Badawczego Medycyny Wojskowej Rosyjskiego Ministerstwa Obrony w Moskwie. Według różnych danych w późniejszym okresie Związek Radziecki wysłał w przestrzeń kosmiczną jeszcze 57 psów.

Malczik (Moskwa, Rosja)

Przez ponad trzy lata na stacji moskiewskiego metra Mendelejewska mieszkał czarny, beżpański kundelek o imieniu Malczik, który stał się ulubieńcem pasażerów i pracowników stacji. W 2001 roku został zażdżgany nożem przez chorą psychicznie 21-letnią kobietę, mającą skłonności do przemocy nad zwierzętami. Z inicjatywy rosyjskiej inteligencji twórczej w 2007 roku w moskiewskim metrze pojawił się jego pomnik (leżący pies drapiący się tylną łapą za uchem) nazwany Współczucie (ros. сочувствие). W 2019 rosyjska poczta wyemitowała znaczek z tym pomnikiem.

Mancs (Miskolc, Węgry)

Najstynniejszym psem ratowniczym grupy Spider Special Rescue Team w Miskolcu był owczarek niemiecki o imieniu Mancs (łapa). Potrafił zlokalizować osoby zakopane pod gruzami po trzęsieniu ziemi i nie tylko rozróżnić, czy dana osoba jest martwa, czy żywa, ale może również wskazać to innym członkom ekipy ratowniczej. Jeśli wyczuł zmarłego, kładł się, kiedy wyczuł żywą osobę pod gruzami, wstawał, machał ogonem i szczekał. Stał się sławny, kiedy pomógł uratować 3-letnią dziewczynkę, która spędziła 82 godziny pod ruinami po trzęsieniu ziemi w Izmit (Turcja 1999). W grudniu 2004 roku w centrum Miskolca na moście nad rzeką Szinva odsłonięto jego pomnik. Autorem rzeźby z brązu, przedstawiającej stojącego na nieregularnym głazie owczarka niemieckiego z pochylonym nosem ku ziemi, jest rzeźbiarka Borbála Szanyi.

Monty (Brisbane, Australia)

Przy Logan Road w Stones Corner (przedmieście Brisbane) znajduje się pomnik labradora o imieniu Monty, który przedstawia siedzącego psa, trzymającego w pysku wiklinowy koszyk z zakupami. Był inteligentnym zwierzęciem, a jego właścicielka często wysyłała go do sklepu samego z koszykiem i listą zakupów. Sklepikarze wypełnili zamówienie, a Monty posłusznie niósł artykuły spożywcze do domu. Pomnik opłacony został przez lokalną społeczność.

Patsy Ann (Juneau, Alaska, USA)

3 lipca 1992 roku na nadbrzeżu Juneau na Alasce odsłonięto pomnik bulterierki o imieniu Patsy Ann. Rzeźbę wykonała artystka z Nowego Meksyku Anna Burke Harris. Pomimo dobrej opieki ze strony właściciela Patsy Ann nie była zadowolona z bycia zwierzęciem domowym. Biegała po ulicach, a szczególnie pociągały ją porty, w których cumowały statki wycieczkowe z turystami. Mimo często nieprzewidywalnych rozkładów jazdy statków, mieszkańcy miasta i odpływający pasażerowie wiedzieli, że pojawienie się Patsy Ann na nabrzeżu zwiastowało rychłe przybycie statku. Nigdy się nie myliła i nigdy nie spóźniła się na statek. W 1934 roku burmistrz ogłosił ją „oficjalnym pozdrawiaczem w Juneau”. Była także ulubieńcem dokerów, marynarzy, miejscowych sklepiarzy i restauratorów, którzy karmili ją smakołykami.

Pies (Ayer Itam, Penang, Malezja)

W ogrodach otaczających buddyjską świątynię Kek Lok Si w Ayer Itam znajdują się rzeźby przedstawiające chińskie znaki zodiaku, między innymi jest rzeźba psa.

Pies Kim Kae Ina (Osu, Korea)

Stara koreańska legenda głosi:

Dawno, dawno temu w Korei żył człowiek o imieniu Kim Kae In. We wszystkich tych trudach towarzyszył mu wiernie jego pupil. Pewnego dnia Kim Kae In zabawił się z przyjaciółmi, a w drodze powrotnej do domu, usnął znużony zbyt dużą ilością soju. W pobliżu jego drzemki wybuchł pożar, który szybko rozprzestrzenił się wśród suchych traw. Pies próbował obudzić mężczyznę szczekaniem, ale bezskutecznie. W końcu wskoczył do przepływającego nieopodal strumyka i ... otrząsł całą wodę z futra przy Kimie. Ugasił najbliższe, ogarnięte ogniem trawy. Ponownie wskoczył do rzeki! I znowu, i znowu, i znowu... Gdy nad ranem Kae In wybudził się, zobaczył osmolone ciało swojego wiernego kompana. Pies uratował swojego pana, ale sam umarł z wycieńczenia.

Mieszkańcy Osu-Myun zbudowali pomnik dla wiernego psa o nazwie Uigyeonbi. Zlokalizowany jest przed budynkiem dworca kolejowego w Osu i przedstawia postać czworonoga ze swoim właścicielem.

Pies pod skocznią (Holmenkollen, Oslo, Norwegia)

Ufundowana przez norweskiego biznesmena Steina Erika Hagena brązowa rzeźba, przedstawiająca biegnącego psa, który uciekł właścicielowi, została odsłonięta w 2011 roku obok trybuny królewskiej pod skocznią narciarską w dzielnicy Holmenkollen w Oslo. Ma ona przypominać bardzo popularne w latach 60. XX wieku pokazy tresury psów pomiędzy skokami narciarskimi, z których zrezygnowano po kilku przypadkach, gdy psy odmawiały zejścia z areny, a gonitwa za nimi opóźniała kolejną serię skoków. Autorką rzeźby jest Elena Engelsen.

Psy myśliwskie (Union Springs, Alabama, USA)

Posąg z brązu naturalnej wielkości angielskiego wyżła, wyrzeźbiony przez Roberta Wehle, został odsłonięty 21 lutego 1996 roku w Union Springs. Pomnik jest hołdem dla psów myśliwskich hrabstwa Bullock County oraz dla członków Bird Dog Field Trial Hall of Fame, których nazwiska są wyryte na cokole.

Psy policyjne (Chelmsford, Essex, Anglia)

W celu upamiętnienia cennej pracy psów policyjnych w kwietniu 2019 roku odsłonięto poświęcony im pomnik w Oaklands Park w Chelmsford. Kompozycja rzeźbiarska z brązu przedstawia naturalnej wielkości policjanta klęczącego obok owczarka niemieckiego i cocker spaniela. Autorem dzieła jest John Doubleday z Essex.

Psy Sił Operacji Specjalnych (Fayetteville, Północna Karolina, USA)

27 lipca 2013 roku odsłonięto przed Muzeum Operacji Powietrznodesantowych i Operacji Specjalnych w Fayetteville (100 Bragg Blvd.) pomnik z brązu na granitowej podstawie, przedstawiający naturalnej wielkości belgijskiego malinois w pełnym bojowym rynsztunku. Pomnik jest symbolem szacunku dla psów Sił Operacji Specjalnych i żałoby po tych, które zginęły na służbie. Rzeźba autorstwa Leny Toritch był pierwszym na świecie pomnikiem przedstawiającym tego typu psa wojskowego.

Rottweiler (Rottweil, Niemcy)

Przed Muzeum Rottweilerów w miejscowości Rottweil znajduje się naturalnej wielkości rzeźba z brązu, przedstawiająca siedzącego rottweilera.

Ruswarp (Garsdale, Anglia)

W latach 80. XX wieku, kiedy linia kolejowa Settle–Carlisle była zagrożona zamknięciem, petycję o jej ratowanie podpisało 32 tys. osób i jeden pies rasy border collie o imieniu Ruswarp. Oznaczył on petycję odciskiem łapy, ponieważ był pasażerem płacącym za przejazd. Linia została ostatecznie uratowana przed zamknięciem. Właściciel psa, Graham Nuttall zmarł podczas samotnej wycieczki na wzgórzach Północnej Walii w styczniu 1990 roku. Przez 11 tygodni surowej zimy pies czuwał przy jego zwłokach. Za swoją wierność i incydent kolejowy uhonorowany został w 2009 roku pomnikiem z brązu, ustawionym na stacji Garsdale (Yorkshire Dales), dłuta rzeźbiarki Jo Walker. Przedstawia on siedzącego psa naturalnej wielkości, który spogląda na północ, w stronę wzgórz i na ławkę na przeciwległym peronie, poświęconą pamięci jego ukochanego pana.

Sallie (Gettysburg, Pensylwania, USA)

Maskotką 11. Pułku Piechoty Pensylwańskiej była Sallie, suka rasy bulterier, która towarzyszyła żołnierzom przez prawie całą wojnę secesyjną, aż zginęła w akcji w lutym 1865 roku, podczas natarcia w Hatcher's

Run w Wirginii. Sallie zawsze bardzo skutecznie strzegła rannych żołnierzy na polach bitewnych. Kiedy weterani 11. Pułku wzniesli w 1890 roku swój pomnik na polu bitwy pod Gettysburgiem na granitowym cokole na honorowym miejscu z jego przodu umieścili naturalnej wielkości posąg z brązu, przedstawiający leżącą Sallie.

Shep (Fort Benton, Montana, USA)

W 1936 roku pies pasterski pojawił się na stacji Grest Northern Railway w Fort Benton i patrzył jak trumna ze zwłokami jego właściciela ładowana jest do pociągu. Pies pozostał na stacji, czekając na powrót swojego pana przez pięć i pół roku. Otrzymał imię Shep, a pracownicy stacji zaopiekowali się nim – mieszkał na stacji i wokół niej, stając się dobrze znany każdemu, kto przechodził. Zginął pod kołami nadjeżdżającego pociągu. W 1994 roku został odsłonięty na stacji w Fort Benton jego pomnik z brązu, autorstwa Boba Scrivera. Rzeźba na kamiennym prostokątnym cokole przedstawia psa naturalnej wielkości opartego przednimi łapami o szynę kolejową.

Sierżant Gander (Gander, Nowa Funlandia, Kanada)

Podczas II wojny światowej w kanadyjskim pułku Królewskich Strzelców służył pies rasy nowofundland, nazwany przez żołnierzy sierżantem Ganderem. Wraz z żołnierzami ruszył z Nowej Fundlandii do Hongkongu na wojnę. 19 grudnia 1941 roku, podczas bitwy o przełęcz Lye Mun, złapał w zęby odbezpieczony japoński granat. Tym samym uratował życie siedmiu Kanadyjczykom, a sam zginął. Sześćdziesiąt lat później opiekun Gandera Fred Kelly odebrał medal Dickina – zwierzęcy odpowiednik Krzyża Wiktorii. Jego imię zostało wymienione na ścianie Pamięci Weteranów Hongkongu w Ottawie. W 2015 roku pomnik czworonoga, wraz z pomnikiem jego przewodnika, został odsłonięty w Gander Heritage Memorial Park w Gander w Nowej Fundlandii. Rzeźby dłuta Clifton Searsa przedstawiają naturalnej wielkości psa i jego przewodnika w wojskowym mundurze.

Szczeniak (Bilbao, Hiszpania)

Od 1992 roku przed Muzeum Guggenheima w Bilbao stoi monumentalna (1240 x 1240 x 820 cm) kompozycja rzeźbiarska, przedstawiająca szczeniaka rasy terier. Dzieło, autorstwa amerykańskiego artysty Jeffa Koonsa, wykonane jest z żywych, kolorowych, kwitnących roślin na podłożu z nierdzewnej stali. Rzeźba waży ok. 16 ton.

Tago (Bologna, Włochy)

Posąg wyżła weimarskiego o imieniu Tago dłuta Luigi Acquisti wzniesiony w Bolonii w 1777 roku. Rzeźba przedstawia postać siedzącego psa markiza Tommaso de Buoi, który spadł z parapetu z radości na widok opiekuna powracającego z dalekiej wyprawy. Niestety, upadku nie przeżył. Zrozpaczony markiz zamówił pomnik z terakoty, oddający dokładnie wygląd Tago. Po 200 latach uszkodzony przez warunki atmosferyczne pomnik został przeniesiony do Muzeum Archeologicznego w Bolonii.

Ulmer Dog (Bruksela, Belgia)

W południowo-zachodnim rogu Jubel Parc (Parc du Cinquanteenaire) w Brukseli stoi posąg z brązu doga niemieckiego. Wydaje się, że popularną nazwą jest Ulmer Dog, ale używane są również Le Chien (Pies) i Le Chien Vert (Zielony Pies). Rzeźba z brązu, zamówiona przez miasto Bruksela, została wykonana w 1869 roku z gipsowego modelu przez Jean-Baptiste Van Heffena.

Złoty ałabaj (Aszchabad, Turkmenistan)

Owczarek środkowoazjatycki (zwany ałabajem) to jedna z najstarszych ras na świecie, licząca ponad 4 tys. lat. Psy te pochodzą między innymi z Turkmenistanu i zostały wpisane na listę dziedzictwa narodowego kraju. W listopadzie 2020 roku prezydent Turkmenistanu Gurbanguly Berdimuhamedow, wielki miłośnik psów tej rasy, odsłonił w centrum nowej dzielnicy Aszchabadu pomnik owczarka środkowoazjatyckiego. Pokryta złotą farbą postać czworonoga osadzona jest na 6-metrowej kolumnie, na której umieszczono ekrany wyświetlające nagranie ze szczekaniem rasy ałabaj. Autorem pomnika jest architekt Sargart Babajew.

Maksymilian Judycki